

ELS CRÍTICS

literatura
JOSEP GRAS

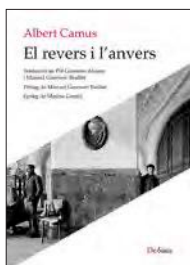
Dos títols d'etapes ben diferents en l'obra d'Albert Camus mostren la gran capacitat de discerniment del novel·lista, dramaturg i filòsof francès i aquella essencial honestetat intel·lectual que el va caracteritzar sempre. 'L'home revoltat' i 'El revers i l'anvers' refermen l'absoluta vigència de l'escriptor que el 1957 va ser guardonat amb el Nobel.

L'home revoltat

ALBERT CAMUS

Traducció de Joan Fuster i Josep Palàcios,
revisada per Anna Casassas
Raig Verd
Barcelona, 2021
380 pàgines

El revers i l'anvers

ALBERT CAMUS

Traducció de Pol Guerrero Alonso
i Manuel Guerrero Brullet
Pròleg de Manuel Guerrero
i epíleg de Marina Garcés
Leonard Muntaner
Palma de Mallorca, 2021
112 pàgines

El reialme enyorat de Camus

L'agost de 1952 es va publicar a *Les Temps Modernes* una llarga carta d'Albert Camus adreçada a qui era el seu director aleshores, Jean-Paul Sartre, en què li retreu les crítiques que se li han fet des de la revista, referint-se concretament a les ressenyes que mesos abans havien escrit Francis Jeanson i el mateix Sartre sobre el llibre *L'homme revolté*, aparegut el 1951 i que va sotraguejar fortament la intel·lectualitat esquerrana d'aquells anys.

La resposta de Sartre no es feu esperar i l'afer va anar prenent la dimensió d'una confrontació cada cop més ferotge que provocà, finalment, la ruptura de la seva relació i una polèmica que traspasà el marc polític i ideològic de l'època. El conflicte, que va perdre definitivament qualsevol possibilitat de resolució quan el 4 de gener de 1960 Camus va trobar la mort en una carretera secundària, ha recuperat una nova mirada amb l'aparició recentíssima del llibre *Camus vs. Sartre. Entre la llibertat i la justícia* (Viena, març 2022), a càrrec de l'acadèmic Antoni Gelonch Viladegut.

Una de les qüestions que enfrontà els dos existencialistes rau en l'anàlisi de la violència política i del terrorisme d'estat

—sorprenentment, aquestes mateixes paraules emprava ja Camus— que fa l'escriptor d'origen algerià a *L'home revoltat* (Raig Verd, 2021, en la magnífica traducció de Joan Fuster i Josep Palàcios; segell responsable també de *La caiguda* el gener d'aquest mateix any).

Camus entèn que l'individu que es rebel·la contra una realitat que percep com a injusta té el dret, per tal de transformar-la, de dur a terme una "acció revolucionària contundent i organitzada", però afirma categòricament que el fi no pot justificar mai els mitjans que s'han utilitzat per aconseguir-lo. Els anhels de llibertat i de justícia de les persones no poden servir per legitimar la nova tirania, ja instal·lada al poder, encara que aquesta se sustenti en la ideologia del considerat abans oprimint. Camus va condemnar clarament l'estalinisme, i Sartre, com ja és sabut, va mirar cap a una altra banda en nom de l'anomenada classe obrera.

A *L'home revoltat* l'escriptor i el filòsof treballen plegats en l'elaboració d'aquest gran tractat sobre el concepte de revolta i la seva evolució al llarg de la història. Camus construeix un discurs que s'empelta constantment de

les aportacions de figures destacades del pensament com Simone Weil i de la literatura, entre les quals Dostoievski i Rimbaud, per citar només uns exemples representatius. Els raonaments que desplega Camus en molts capítols són simplement magistrals i ressenyar-los amb l'atenció que es mereixen excediria l'espai d'aquest article.

Així i tot, no podem passar per alt algunes de les conclusions amb què l'autor de les visionàries *L'étranger* (1942) i *La peste* (1947) tanca el llibre, sobretot quan reflexiona sobre l'Europa devastada del segle XX, i que no són precisament optimistes. Les paraules de Camus són esfereïdores, de tan carregades de raó: "La revolta, desviada dels seus orígens i cínicament disfressada, oscil·la entre el sacrifici i l'assassinat /.../. El reialme de la gràcia ha estat vençut, però el de la justícia també s'esfondra". I una estocada dialèctica encara més mortífera: "Les víctimes acaben d'arribar a l'extrem de la seva desgràcia: molesten".

Però l'altre llibre que centra aquesta aproximació a qui fou distingit amb el Nobel de Literatura el 1957 pel conjunt d'una obra "que amb claredat il·lumina els problemes de la consciència humana en els nostres temps", ens retorna a un Camus de l'inici de tot, quan el jove escriptor encara no ha tingut temps de veure com un regne interior impregnat de fe en la condició humana i de tosuda honestat intel·lectual no es correspondrà amb la realitat externa que li oferirà el futur. I, tanmateix, les cinc narracions o assaigs —tal com ell s'estimava més anomenar-los— que el componen i que combinen el relat de ficció de base autobiogràfica i la digressió filosòfica que no mancarà en cap de les seves novel·les posteriors, ja expressen l'enyor dels "autèntics paradisos perduts" que més endavant recordarà.

El revers i l'anvers és la petita joia amb què va debutar Camus, publicada el 1937, de la qual l'autor no autoritzà la reedició fins al 1958, presentada aleshores amb un prefaci seu que també inclou aquesta acurada versió de Lleonard Muntaner, i on trobem el que ell identifica com "la meua font d'inspiració, la d'aquell món de pobresa i de llum on vaig viure molts anys enre i el record del qual em preserva encara dels dos perills contraris que amenacen tot artista: el ressentiment i la satisfacció".

Camus es refereix als anys d'infantesa a l'Alger, a una vida austera però plena de sentit, a la veritat literària de les coses senzilles, com explica al conte "Entre sí i no". Els contrastos també marquen el to d'"A contracor", on el protagonista —el mateix autor— passa de la crisi provocada pel desengany

amorós al ressorgiment i al retrobament personal. No hi ha, com diu el títol de la darrera peça i també del llibre, "revers sense anvers", "amor de viure sense desesperació de viure", confessa l'escriptor al prefaci.

La revolta de Camus és avui tan vigent com sempre.

XEVI PUJOL I MOLIST
Tremola'ns
Poesia 314

TREMOLA'NS
de XEVI PUJOL

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València
Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter
Visita la nostra botiga virtual
en www.tresiquatre.cat